

הלכות חל המועד סימן תקל"ט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כז]

שאם אקה ממיר לצשות כן, יתירו כל מקח ומקפר שבועולם²².

22) ויש מקומות שהתירו הערמה, כגון מזה שכתב בביה"ל לעיל (סי' תקל"ג סי"א ד"ה עדיף) שלדעת האומרים מלאכת חול המועד מדרבנן, מותר להערים ולעשות יי"ש חדש גם אם יש לו ישן, וגם לדעת הסוברים שמלאכת חול המועד אסורה מדאורייתא, כתב (שם) שהערמה שאינה ניכרת יש להתיר, ומהפמי"ג הביא שאסר גם כשאינה ניכרת, וכדעתו הביא בביה"ל לעיל (סי' רמו סי"ה ד"ה רק שיפרסם) לענין מכירת בהמה למלאכה בשבת, שדעת הטוב טעם ודעת (סי' קסג) שכיון שהוא איסור תורה, אסורה בו הערמה.

[משנ"ב ס"ק לא]

ואם כן מוכח שקונה כרי להריות²³.

23) ואם רוצה לקנות לצורך חול המועד אך קונה ברוח ולא בצמצום, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' לו אות ג) שמוותר, ואם ישאר לאחר המועד אין בזה חשש, וכן אם יחילו לו את המחיר בשיקנה כמות גדולה, אף שאין לו צורך במועד לכמות כזו, מי"מ מותר לקנות יותר מכפי צרכו, כיון שמרויח את ההוולה במחיר, אבל בלא זה אסור לקנות אפילו מאותו מין אם אינו צריך אותו למועד. דעת הגרי"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תעב) שאם אין בזה תוספת טירחה לקנות כמות גדולה יותר לצורך אחר המועד, מותר.

[משנ"ב ס"ק לג]

מוכרי תבלין²⁴ וכו', פ"ן שהיא נכר והיא לצ"ך המועד²⁵, ואם כן פ"ן שפותחין לצ"ך ישראל²⁶.

24) אכן, תבלינים יבשים שמתקיימים לזמן מרובה כמו שמצוי בזמננו, דעת הגרי"ש קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' ריט אות א) שאין היתר למוכרם, שלא הותר למכור בפרהסיא אלא תבלינים לחים שאינם מתקיימים לאורך זמן.

25) ומכירת ארבע מינים או סכך בסוכות או מצות בפסח, דעת הגרי"ש קרליץ (שם אות ב) שמוותר למוכרם בפרהסיא, כיון שניכר שהוא לצורך המועד.

26) ואם חנותו נמצאת במקום שאין דרים שם יהודים שומרי תורה

ומצוות, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' כ אות י) שאסור לו לפתוח את חנותו בחול המועד אף אם מוכר דברים שהם צורך המועד.

[משנ"ב ס"ק לח]

דאלו דברים המתקיימים לאתר המועד²⁷ ואין נכר שהוא לצ"ך המועד²⁸ וכו', ולכן פ"י צנעא²⁹.

27) ולענין מכירת פירות בחנות מכולת, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קבו) שכיון שדרכם למכור כמויות קטנות וניכר הדבר שמוכרים לצורך מידי, מותר להם למכור בחול המועד, אך הסיטונאים שמוכרים כמויות גדולות אסורים, כיון שאינו ניכר שהוא לצורך המועד, אכן אם אין די סחורה בחנות הקטנה לצורך המועד ממש, מותרים למכור לה.

28) חנות המוכרת דברים שהם לצורך המועד אך גם דברים אחרים נמכרים בה, וכגון חנות מכולת בזמננו, דעת הגרי"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תעב) והגרי"ש קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' ריט אות ו) שמוותר לפתוחה בחול המועד ולמכור בה כל דבר, וביאר הגרי"ש קרליץ שהרי הנוהגים אם מותר או אסור נאמר על פתיחת החנות, וכיון שהותר לפתוחה כדי למכור דברים לצורך המועד, הותר גם למכור בה כל דבר.

ולמכור פרחים בחול המועד, דעת הגרי"ש קרליץ (שם אות ה) שמוותר למכור רק פרחים שאינם מתקיימים וניכר שמוכרם לצורך המועד.

29) ובגדר פתיחת חנות ביצינעא, דעת הגרי"ש קרליץ (שם אות ו) שמקום שיש שם עוברים ושבים לא נחשב מקום צינעא, אפילו אם החנות בקומה שניה של בנין שיש בו חנויות, אבל אם היא ממוקמת בבנין מגורים נחשב הדבר כצינעא.

חנות שלא ניכר הדבר כשהיא פתוחה, כגון שיש בה מזון ולבן דלתות החנות בדרך כלל סגורות, דעת הגרי"ש קרליץ (שם אות ח) שיש לעשות היכר נוסף, כגון שאם יש שלט על הדלת שהחנות פתוחה, יש להסירו.

וחנות המוכרת בפרהסיא שלא כדן, האם מותר לקנות בה לצורך המועד, דעת הגרי"ש קרליץ (שם עמ' ריט) שאין על הקונה איסור לקנות בחנות המבזה את המועדות, אלא אם כן יש בהימנעותו תועלת משום תוכחה, שאז מחויב הוא להימנע מלקנות שם.

הלבנות חל המועד סימן תקל"ח

לא באור הגולה

ס טור בשם
ע"ש לדעת הטור וכו'
כתב מהרש"ם אשכנזי
פ"ק פ"א דמועד
ק"ט פ"א דמ"ט
ב המועדות ק"ט צ"ט
ז"ל פ"ק טור ר"מ ט"ה
ד"ב יהודא ש"ס
המועד ק"ט ט"ה משנה
שם י"ג ת"ת פ"ק ט"ה ש"ס
א ש"ס פ"ק ט"ה
הפירוש הרמב"ם

על חפץ או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו לסוף שמונה ימים (כה) שיהא קנוי לו, (כו) יוש מתירים (כו) יוש אוסרים: ח יעכו"ם שפרע לישראל בין בחובו (כה) מתר לקבלו ממנו, דקמצייל מדרו דמי: ט מי שצריך לקנות מן קצת הנצייר לצורך שתתן על השנה, ואם יעבר המועד (כט) לא יקצא כמו שמוצא עתה, דבר הקאבר הוא *ומתר לקנות (ל) ולתמן הקביות ולזמן, ובלבד שלא יבין מלאכתו במועד, (לא) אביל יותר מבדי צרף (י) שתתנו לא יקנה: הגה (לב) ואם הוא דבר שאינו מצוי אסור צרף לסרוס בו, מתר (בי): י (לג) ימוכרי (יל) תבלין או נרק וכל דבר שאינו מהקנה, פותחין ומוכרים קדושים בפרהסיא, שהכל יודעין ששם לצורך המועד: יא (לד) שמוכרי (יג) פרות כסות וכלים מוכרין בצניעה לצורך המועד, היצד, אם היתה התנות פתוחה לזוית (לה) או למבוי פותח בדרכו, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת (יז) (לו) ונוצל אהת, יעקב יוסטוב האחרון (לז) של חג הסכות מוציא ומצטר את השוק בפרות בשיביל (יד) כבוד יוסטוב: (לה) ומתר (לט) לקנות לצורך יוסטוב שני של יוסטוב האחרון (טור והרא"ש):

באר היטב

שמונתם כהן כל השנה לפיכך בעי צניעה, אבל בעלי הבית המוכר לצורך המועד לא בעי צניעה, כ"י ד"מ: (יג) ונוצל, אבל שאר דברים אסור, ואפילו יושב בבית הבית והתנות סגורה והדלת פתוחה אסור, ריב"ל, מ"א: (יד) כבוד י"ט, זהו לענין לעשר השוק בפרות, ודוקא בעייט אחרון של פסח לעשו כן שהוא חג בפני ולא בעייט אחרון של פסח, אבל לענין למכר בפרהסיא גם בעייט אחרון של

ספר אבל התנות אסור, וכ"כ נש"ל שהתנות היתה כגודה וקש"ב"א הולקת לקנות פותחה במקצת, ויכירי שרי לפר דרובו כמ"ש בס"ק ז: (י) שתתנו, פרוש לכל השנה, ט"ו: (יא) תבלין וכו', מוכרי בשמים א"ש שהוא דבר המוקנים לא בעי צניעה, ויעקר שהוא לצורך המועד, כ"ח, וכתב המ"א: וא"כ בין שפותחין לצורך ישראל, אפילו בא א"י לקנות מפר למכר לו, עס"ה: (יג) פרות, טפני

באור הלכה

הט"ו בשם נש"ל: * ומתר לקנות, עין בבית יוסף שיש הדבת פוסקים שמתקשרין בקנות מן לערוך חל, ועל"פן נראה דיש להגב כמו שפסק הדין אשר"י בשם אור ודוע דאף לדעת הסמירין הוא דוקא בצניעה, וכן פסק בספר שלחן ערוך ששים: * ואם הוא דבר שאינו מצוי וכ"י, והאחרונים ורשו לזכר דברי הנ"ל והמקשר שלא יקרו סותרין זה את זה ולא לטעמי דסעיף ה, דכינו דמקשר טורי שאינו מוצא אחר המועד כמו שמוצא עתה, והוא ממש הציור דבר הרמ"א, אמאי אסור יותר מצד צורך שתתנו והלא בסעיף ה מתיר קגון זה, וגם בבית יוסף בעצמו מוכח שלפי דין השניא מתבאר לטעלה צריך להמיר אפילו יותר מצד שמתן כל השנה ודמאי תרי, כלונה סתורה כדי להריות, האפילו בזה שרי, והאמרימרדכי מחלק בזה, דבשניא מתר מלתא טפי והוא נוח שאינו מצוי תמיד, מה שאין כן בזה, ועין מה שכתבנו בשם הח"י א"ש פ"משה בחרת, ולדבריו אינו סותר הרמ"א לדברי המחבר, והב"ח סובר דהתרא דסעיף ה הוא דוקא ברות מרבה שמועצ עלי"י השניא וקיצא בזה, וכאפן זה הח"י הרמ"א, והמקשר לא טורי באפן זה, ועין באלה רבה שהוא מפרש דברי הרמ"א פשוטה, ודעתו דכינו דקבור הקנותו כדי לסרוס, ונחז בזה לא יקצא אם יקנה אסור המועד, שאמר המועד יקדי השקם של הניח, כדדאי שרי סתמי דסעיף ה, והמקשר דאסר

משנה ברורה

ורקא בעלמא: ז (כה) שיהא קנוי לו, רוצה לומר, אחר שמונה ימים: (כו) יש מתירין, שאין זה פרקמטיא אלא הלוואה, ועקר הקנינה היתה אחר שמונה ימים [הג"א]: (כז) יוש אוסרין, שאם אהה מתיר לעשות כן, (כז) יחירו כל מקח וממכר שבעולם²² ויצרימו שלא יהיה הפקח חל אלא אחר המועד, ובהוף המועד יהיה הלוואה, ולד"עא בנדאי טוב להמיר בהש"אוסרין, (כח) ומפל מקום אין למחוז פיד המקל וסומך על העה ראשונה, מאחר שפאקטת אין פננתו לתערים: ח (כח) מתר לקבלו קמנו, שהוא בקבל דבר הקאבר אם לא יקבל עקשי: ט (כט) לא יקצא כמו שמוצא עתה, רוצה לומר, שלא יקצא כל"ף דבול כמו שמוצא עתה [כ"י]: (ל) ולתמן הקביות וכו', אף על"ב דחפון הקביות הוי מלאכה גמורה, מפל מקום בין דמתר לקנות מתר גם כן לתמן הכלים הצריכים לזה: (לא) אביל יותר מבדי צרף שתתנו, פרוש, (כי) לכל השנה, ולכן לא יקנה, דהא יתה ביכלתו לקנות לשנה הבאה בעת הצניעה לצורך שתתנו, (ס) ואם כן מוכח שקנה כדי להריות²³, והני כשא"ר סתורה דאסור לקנות ולמכר בחול המועד כדי להריות, וב"ל כסעיף ד: (לב) ואם הוא דבר שמוצא אסור כולל לכל להריות בו, ולכן שרי אפילו לקנות כדי להריות, והוא דומקא דשניא וירידים המבאר בסעיף ה, אבל כשימצא רק שיהיה יותר בל"ר ולא יוכל להריות בו כל"ף, אסור, (כט) ויש פן האחרונים שמוכרין, דהייבא שנגדפן לו קנות המון כזול מאד והוא נוח מבנה שאמר המועד אין מצוי לכל נוח בזה, מתר, והוא דומקא דשניא הנ"ל, ועין באור הלכה: י (לג) מוכרי תבלין²⁴, או נרק וכו', והאחרונים (ל) הספימו והוא הדין מוכרי בשמים, דאף שהוא דבר המתקנים, פתח שהוא נכר והוא לצורך המועד²⁵, (לד) ואס"פ פתח שפוחתין לצורך ישראל²⁶, אפילו בא נכרי לקנות מתר למכר לו: יא (לד) מוכרי פרות וכו', דאלו דברים המתקנים לא אחר המועד²⁷, ואין נכר שהוא לצורך המועד²⁸, (לז) ואחז למחשדה שלוקחן לצורך חל ולכן בעי צניעה²⁹, (לג) וכתבו הפוסקים, ודוקא מוכרים הקבועים שאמנתם כהן כל השנה בעי צניעה, אבל בעלי הבית המוכר לצורך המועד לא בעי צניעה: (לה) או למבוי, רוצה לומר, שאינו מפלש, (לז) דאלו מפלש הוא בכלל רשות הרבים: (לו) ונוצל אהת, ודוקא בזה, (לה) אבל שאר דברים, אפילו יושב בבית התנות והתנות סגורה והדלת פתוחה אסור: (לז) של חג הסכות, והו לענין לעשר השוק בפרות, דאין צריך רק בערב יוסטוב האחרון של חג, ומשום כבוד שמיני צצרת שהוא נכל בפני עצמו, מה שאין כן בערב יוסטוב האחרון של פסח דאין בו מצנה לעשר, (ל) אבל לענין למכר בפרהסיא, אף בערב יוסטוב האחרון של פסח שרי טפני כבוד יוסטוב: (לח) ומתר וכו', דלא נימא כיון דאנו בקיאי בקביעה ירחא הוי לה פחל, ומכין מחל המועד לצורך חל דאסור, קא משמע לן דשרי כי היכי דלא יזללו בו: (לט) לקנות וכו', עין סדרושי רבי יעקב איגור דאפילו לעשות מלאכה גמורה,

שער הציון

(כז) הכ"ח רוצה לחלק בין מלכה לצפ"מ לפלוגה לישראל, ובשנייה נקטתה דולה אינו מסכים עמו, וכן בפארמרדכי: (כח) מאחר שהוא מלכה דרבנן וקצין שהביא בבית יוסף בשם הריב"ש פ"טן זה על ענין שפיוצא בזה: (כ) ט"ו ופרימגדים, עין שם: (כ) בית יוסף פ"ח: (כח) ח"י א"ש: (כט) כ"ח: (ל) ימג"ר אבדקס ואלהה רבה: (ל) מגן אברהם בשם מהר"ם פ"ק פ"א דמ"ט: (לג) דבאק"א נוכר ט"ו, וכן הוא בטור, ולשון המקשר הוא לשון הנמכרים שהוסף אף כבוי, וצ"ל כל"פנים פננתו לשאינו מפלש, דאלו מפלש בנדאי לאו בכלל צניעה הוא: (לד) כמ"א אברהם בשם מה"ר"ל, עין בפרימגדים שכתב: אינו יודע מהו שאר דברים, וכריב"ש פ"טן שוב משמע דלאו דוקא פרות כסות וכלים, דהוא הדין שאר דברים שהן לצורך המועד: (ל) ט"ו ופר"מ קדים, עין שם:

הלכות חל המועד סימן תקל"ט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לו]

קדוץ לבשל לצורך יום טוב שני, גם כן שרייב⁽³⁰⁾.

30) ואף שמלאכת חול המועד לחלק מהפוסקים היא מדאורייתא, ויום טוב שני הוא מנהג, ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות ב) שמי"מ התירו לבשל בחול המועד עבור יום טוב שני, כמו שפטרו מהנחת תפילין ביום טוב שני והוי"ב לומר בו קידוש ולא חשו לאיסור ברכה לבטלה. והוסיף שלא זו בלבד, אלא אף אם יכול הבן חוץ לארץ לבשל לעצמו, מי"מ מותר לבן ארץ ישראל לבשל עבורו, כיון שבני ארץ ישראל מחויבים לראות ולהשתדל שבני חוץ לארץ ישמחו ביום טוב שני. אמנם, במקום אחר (שש"כ פס"ו הע' כח) הובא שדעתו שדוקא אם קשה לאורח בן חוץ לארץ לבשל לעצמו מותר לבן ארץ ישראל לבשל עבורו. מאידך, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רמג) שאסור לבן ארץ ישראל לבשל בחול המועד לצורך בן חוץ לארץ ליום טוב שני שלו.

[ביה"ל ד"ה אין לוקחין]

נדק מקל מקום לענין קתים (שדות בארץ ישראל אפסר דיש לקהל מפני ישוב ארץ ישראל⁽³¹⁾).

33) וכן לענין מלאכת שבת דאורייתא שאסורה אף על ידי נכרי ואפילו לצורך מצוה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' שו ס"ק מז) שמוסרם ישוב ארץ ישראל התירו.

[ביה"ל ד"ה שאין לו]

וע"ז לקמן בסוף סימן תקמ"ב דצריך לעשות בצניעות⁽³⁴⁾.

34) שכתב במשנ"ב שם (ס"ק ז), שבשעושה מלאכה יעשה בצניעות, כיון שהרואה אינו יודע שאין לו מה יאכל. ואם אין לו כלל מה לאכול ואינו יכול לעשות מלאכה בצניעות, מותר לו לעשות אף בפרהסיא. ולגבי סחורה שמותר למוכרה כדי שירויח ויוציא יותר לשמחת יום טוב, כתב בשע"צ לעיל (ס"ק יז), שתהיה החנות סגורה, ופותחה במקצת כשבא הקונה לקנות.

[משנ"ב ס"ק מח]

דקכי האי פנא ה"י פ"קמט"א⁽³⁵⁾ לדברי הכל⁽³⁶⁾.

35) ואף שלעיל (ס"ק ז) כתב שגביית חוב בעלמא אין זה בכלל איסור סחורה, וכן הוציא השר"ע לעיל (סי' לד) אחרת להלוות לחבירו על חפץ או סחורה, וביאר המשנ"ב (ס"ק כו) שהלואה איננה בכלל איסור פרקמטיא, כתב הערוך השלחן (סי' ט) שכיון שהשלחנות עוסקים בכך בקביעות, הרי זה ככל מסחר שאסור בחול המועד.

[משנ"ב ס"ק מא]

דקניג, קתים לדור⁽³¹⁾.

31) וכשקונה קרקע לצורך המועד, כתב לקמן (סי' תקמ"ה ס"ק לו) שמותר אף לכתוב את השטר מכירה במועד.

[משנ"ב ס"ק מב]

דדוקא אם האמת כן הוא שעושים המסחר בשביל זה השכיר⁽³²⁾.

32) ואם כוונתם גם לצורך השכיר וגם לצורך עצמם, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות יח) שדאי אין איסור בוהו, וכל דברי המשנ"ב שאסור להערים נאמרו רק כשאין כוונתם לצורך השכיר כלל כי אם לצורך עצמם, ומערימים ואומרים שעושים לצורך השכיר. ואף שבטעם ההיתר ביאין לו מה יאכל, כתב הנמוקי יוסף (מועד קטן דף ג' ב בדפי הרי"ף) שהוא מפני שאין לך דבר האבד יותר מזה, ולענין דבר האבד הרי נפסק לעיל (סי' תקל"ז ס"ק מה) שכשצריך לבצור כרמו מפני דבר האבד, מותר לפתעלים לעשות עמו בשכר אפילו אם יש להם מה לאכול, שכיון שאצלו הוא דבר האבד מותר להם לעשות מלאכתו, ואפילו אם כוונתם היא רק לצרכם מותר, ביאר מהנחת שלמה (שם) שאין הכוונה בזה ממש להיתר דבר האבד, שהרי אם היינו מתירים מכח סברא זו גם באין לו מה יאכל, אם כן היינו מתירים לעבד בבתי חרושת, כי מן הסתם יש בין הפתעלים אחד או שניים שאין להם מה לאכול, ובהכרח שהזיל אסרו מסחר ומלאכה אף על פי שידעו שיהיו כמה אנשים שמחמת זה לא יהיה להם מה לאכול, ואשר על כן אין כוונת הנמוקי יוסף להיתר דבר האבד מצד עצמו, אלא בצירוף הכוונה לצורך העני.

36) ולענין הבנקים בזמנינו, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רכ) שדינם כדיון שולחנות הקבועים שאסור לסחור בהם בחול המועד. אכן, מותר להפקיד כסף בבנק כדי שלא יגנב או כדי שלא ירד מערכו, אבל אסור להפקיד בכדי להרויח, וכן מותר למשוך כספים מהבנק או להמיר מטבע לצורך המועד. דעת הגר"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תעג) שאם אפשר להוציא לפני המועד את כל הכסף המוזמן שצריך לו במועד בלא שיגרם לו נזק כספי מכך, עדיף שיעשה כן כדי שלא יודקק להשתמש במכשיר למשיכת מזומנים במועד. ודעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ח הע' ה) שאם אדם נצרך להלוואה, עדיף שילווה מחבירו ולא יודקק לשרותי הבנק בחול המועד.

ולענין רבישת מניות או מכירתן במועד, דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסד-ה) שאסור לסחור במניות אלא אם כן צריך את הכסף כדי להוציא יותר לשמחת יום טוב, או שיש חשש שיוולו דמיון, שאז הוא דבר האבד ומותר למוכרו, ובזמן שיש אינפלציה גדולה ורוצה להשקיע את כספו בניירות ערך בכדי לשמור על ערכו, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ז סי' והע' עב) שמותר לקנות גם בחול המועד, משום דבר האבד.

